



INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi



TADQIQOTLAR



ILM-FAN



TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025



Google Scholar



zenodo



Andijan, Uzbekistan



+998335668868



<https://innoworld.net>



« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN
KONFERENSIYASI TO'PLAMI

2-JILD 6-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar



ResearchGate

zenodo



ADVANCED SCIENCE INDEX



OpenAIRE



Academic
Resource
Index
ResearchBib



Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025



Sergey Yeseninning "Singlimga xat" she'ring poetik tahlili

Inomjonova Madinaxon Bahromjon qizi

Farg'ona davlat universiteti 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola zamonaviy g'arb adabiyotining yorqin namoyandasi, iqtidorli rus lirik shoiri va yozuvchisi, chinakam iste'dod sohibi Sergey Yesenin o'ziga xos misli ko'rinmas qirralarini, xususan uning o'z jigarlariga bag'ishlangan she'rlaridagi badiiy mahorat va ijtimoiy-ruhiy masalalarini chuqur tahlil qilishga bag'ishlanadi. Maqolada "Singlimga xat" she'ri misolida aka va singilning o'rtasidagi insoniy munosabatlar, lirik qahramonning ichki kechinmalari va boshidan kechirgan turli xil voqealar tahlil ostiga olinadi. Shuningdek, shoirning ijodidagi samimiylik, xalqchilik, o'z yurtiga bo'lgan otashin mehr-muhabbat kabi fazilatlar har jihatdan ochib beriladi.

Kalit so'zlar: zamonaviy rus poeziyasi, buyuklik, lirik psixologizm, akalik fenomeni, badiiy mahorat va pafos, badiiy tasvir vositalari, ijtimoiy lirika

XIX asrda g'arb adabiyoti, xususan, rus adabiyoti va she'riyati shunday yuksak darajaga yetishdiki, ayniqsa bugungi jahon adabiyotini shu davr rus so'z san'atiz (poeziya) tasavvur qilish mushkuldir. XIX asr boshlarida ushbu adabiyot yangi iste'dod va salohiyat sohib-sohibalarini, shoir va yozuvchi, dramaturglarni insoniyat uchun taqdim qildi. Shulardan eng mashuri, hassos va otashnafas rus shoiri Sergey Yesenin hisoblanadi. U o'zining haroratli she'rlari, insoniyatning qalbini beixtiyor junbushga keltiradigan samimiy ohangdagi badiiy mahorati hamda o'ziga xos hech kimda uchramaydigan betakror tashbehlari bilan boshqa ijod namoyandalaridan ajralib turadi. O'zbek adabiyotida Sergey Yesenin ijodini o'rganish XX asrning birinchi choragiga to'g'ri keladi. Ilk bor rus shoiri Sergey Yesenin nomi 1918-yil Turkiston matbuotida tilga olinadi. Sergey Yesenin ijodi uzoq yillardan beri chet ellik kitobxonlarning ham e'tiborini o'ziga jalb qilib kelmoqda, shoirning she'rlari esa dunyoning bir qator mamlakatlarda nashr etilib adabiyotsevarlar tomonidan sevib o'qilmoqda. Ko'pchilik olimlarning tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Sergey Yesenin hatto Sharq poeziyasidan, undagi so'fiyona motivlardan o'zgacha bir ruhda ta'sirlanganligi haqida aytiladi. Shuni alohida ta'kidlash joizki, shoirning aksariyat poetik misralarida olamning go'zalligi va uyg'unligidan hayratlanishning Sa'duyga xos usullarini davom ettirdi, umrning o'tkinchligi, sof muhabbat zavqi, oniy lahzalarning vaqtinchalgi kabi hayyomona motivlarni qo'lladi va har jihatdan takomillashtirishga intildi. Uning "Fors taronalari" tarkibiga kiruvchi "Dog'lar ketmish majruh ko'ngildan", "Bugun dedim sarrofga aytay", "Shahinam", o



mening Shahinam” ,”Deding :Sa’diy doimo yorning”,”Za’far yurtga nur to’kar oqshom”,”Xurosonda bir darvoza bor”,”Firdavsiyning moviy diyori” kabi she’rlari sof ishqiy lirikaning yuksak namunasi bo’lish bilan bir qatorda,so’fiyona maslak va qarashlar ifodalangan shoh asarlar desak mubolag’a bo’lmaydi.

Jon-joningga singsa muhabbat
Qalb ko’ksingda oltin tosh bo’lur
Baxt etolmay kuyga harorat
Tehron oyi ko’kda fosh bo’lur.

“Fors taronalari” turkumidan olingan ushbu parchalaridan anglashiladiki,shoir Sharq poetik falsafasini shunchaki o’rganib qolmagan, balki uni o’z she’rlariga ,hattoki real hayotga ham singdira olgan .Ayniqsa,shoir lirikasida bag’ishlov (dedication) janr usulidagi she’rlarining yuksak namunalari ham diqqatga sazovor.Jumladan, ”Singlimga xat”,” Onamga xat”,”Bobomga xat” she’rlarini misol tariqasida keltirishimiz mumkin.Ayniqsa,uning “Singlimga xat” she’ri alohida muhim o’rin tutadi.She’r quyidagi otashin misralar bilan boshlanadi:

Bizning Aleksandr
Delvig haqida
She’r yozgan ,madh etib kalla suyagin
Qanday Shirin ,
Qanday olis aqida
Xuddi gulbog’ yanglig’ ko’ngilga yaqin .

Salom senga,singlim ,
Salom assalom.
Qadrdon dalalar salomat bormi?
Ayt,qalay parvarish qilmoqda bobom
Ryazandagi bizni oluchazorni?

Ushbu she’r shunaqangi ta’sirchan ruhda bitilganki.uni o’qiganingiz sari tag zamirida olam-olam ma’no yaahiringaniga guvohi bo’lasiz.Shoir bu she’rning muqaddimasida Aleksandr Delvig nomini qalamga oladi.Xo’sh ,bu nom bilan shoir nima demoqchi bo’lgan? Ayrim manbalarda keltirilishicha,bu inson rus shoiri ,publitsist va adabiy tanqidchi bo’lib ,S.Yesenin hamda A.S.Pushkinning yaqin do’sti hisoblanadi.uning she’rlari ham o’z davrida qadrli bo’lgan .Shu sababli shoir she’rda bun omni tilga olgan.She’rning keying bandlarida shoirning sinlisiga bo’lgan samimiy ohanngdagi izhorlari keltiriladi.Lirik qahramon



singlisiga murojaat qilarkan, u o'zining mehribon bobosiga muhabbatini oshkor qilib o'z sa'lomini yo'llaydi, bu yerda shoirning ona diyoridan olisdaligi, yaqinlaridan yiroqda ekanligi haqidagi ma'no anglashiladi. Shu o'rinda biz shoirning ona diyoriga bo'lgan ulkan sadoqatini ko'rishimiz mumkin, ya'ni shoir aytadiki: "Ayt, qalay parvarish qilmoda bobom, Ryazandagi bizni oluchazorni". Bu misrada lirik qahramonning nafaqat singlisi, bobosi bo'lgan mehr-muruvvat, balki vatani Ryazan o'lkasiga bo'lgan sevgisi she'r zamiriga singdirilgan. Barchamizga ma'lumki, S. Yesening Rossiyaning Ryazan shahri yaqinidagi Konstantinovo qishlog'ida tavallud topgan. Shu bois hassos shoirimiz Ryazan nomini keltirib o'tadi va oluchazor bog'ini bobosi qanday parvarish qilayotgani haqida singlisidan so'raydi. Bu yerda lirik qahramonning oluchazor bog'ga bo'lgan qayg'urish hissini ko'rishimiz mumkin, desak mubolag'a bo'lmaydi. Keyingi o'rinlarda esa shoirning dard-kechinmalari, oilasi boshidan o'tkazgan o'g'ir kunlari haqida aytib o'tiladi, ya'ni otasining o'z oilasi deb kunni tunga, tunni kunga ulab mehnat qilgani o'ta hazin so'zlar bilan ochib beradi. Otasi bir parcha yerdan hosil olish (kartoshka olish) uchun qancha zahmat chekkani haqidagi o'ylar o'qigan har bir kitobxonni befarq qoldirmaydi, ya'ni uni tasavvur qilgan kitobsevar qalbi-qalbiga kirib boradi, yuragi esa ozurda topadi. Keyingi misralarda ham qahramon oilasining ichki fenomeni ifodalanadi. Ya'ni oila bittagina turmushiga yarab turadigan, shu otrqali daromad topadigan "boyligi" dan judo bo'ladi, zolim insonlar tomonidan bog' kesiladi va oila boshiga og'ir kulfat tushadi. She'rda qo'llangan "ho'l bolish" tashbehi ham aynan shu holatni kengroq tasavvur qilish uchun qo'llangan. Bu o'xshatishdan shuni fahmlash mumkin: oila, xususan qahramon tundan tonggacha yig'lab chiqqan va ko'o yig'laganidan yostiq ham ho'l holat darajasiga yetib brogan.. She'rning keying misralarida akalik fenomeni har jihatdan ochib beriladi. Aka o'z singlisiga quyidagicha nasihat qiladi:

Singlim!

Naqadar kam hayotda chin do'st,

Ko'plardek mening ham yuragimda dog'

Agar nozik qalbing

Toliqqan bo'lsa,

Buning soz da'vosi –

Tinmoq, unutmok

Aka bu foniyl dunyoda haqiqiy do'st yo'qligiga, chin do'st ota-ona ekanligiga urg'u berib singlisini hayot sinovlaridan ogohlantiradi. Bu o'rinda so'fiyona motivni



ham uchratish mumkin, ya'ni chin do'st, aslida, ALLOH, bu dunoyoda esa haqiqiy do'st bizning jondan aziz OTA-ONAMIZ hisoblanadi. She'rning keying misrasida esa singlisinini kechirimli bo'lishiga ishora qiladi (nozik qalbing toliqqan bo'lsa, buning soz davosi -tinmoq, unutmoq). Shuningdek, she'rda Sasha (A.S. Pushkin) hamda Mixail Lermontov rus namoyandalari tilga olinadi. Tarixdan ma'limki, bushoir, yozuvchilar rus adabiyotiida muhim o'rin egallaydi. Ularning lirikasi o'z davrining shoh asari hisoblangan hamda adabiyotsevarlar tomonidan sevib o'qilgan va jahonning turli mamlakatlarida har xil tillarga tarjima qilingan.

She'r tuzilishiga e'tibor bersak, erkin vaznda (sarbast vazn) da bitilgan va har bir misra alohida biro hang bilan o'qiladi, shuningdek, she'rda qo'llangan barcha so'zlar o'z yelkasiga alohida ma'no yuklagan. She'riy san'atlardan tashbeh, ayrim o'rinlarda istiora hamda talmehning eng go'zal ko'rinishklari o'z aksini topgan va hse'rha o'zgacha ru, ko'rk bag'ishlagan.

Xulosa sifatida shuni aytish mukinki, Sergey Yesenin rus adabiyotining eng lirikaga boy, inson qalbining nozik ichki kechinmalarini chuqur ochib bera olgan shoirlardan biridir. Uning ijodini har jihatdan o'qib o'rganish, she'rlarini haqiqiy adabiyotsevar olim sifatida tahlil qilish muhim hisoblanadi. Uning "Singlimga xat" she'ri esa shoir ijodida alohida o'rin tutib, unda oilaviy mehr, sog'inch, hayot yo'lidagi sinovlar va ichki psixologik iztiroblar samimiy tarzda ifodalanadi. Ushbu she'r shoirning shaxsiy hayoti, ruhiy holati va dunyoqarashini ochib beruvchi muhim asarlardan biridir. She'rdagi inson o'tmishi, bolalik xotiralari va pok insoniy tuyg'ularga bo'lgan murojaat hech qaysi kitobxonni befarq qoldirmaydi. Bundan har bir inson quyidagicha o'ziga o'git oladi:

Inson qanchalik og'ir va chalkash hayot kechirmasin, uni poklyadigan va to'g'ri yo'lga boshlaydigan kuch – bu yaqin insonlarining unga bo'lgan cheksiz mehridadir. Shuning uchun "Singlimga xat" nomli she'ri bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan, aksincha ushbu she'r insoniyat uchun ibrat maktabi bo'lib xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sergey Yesenin "Fors taronalari" turkumi 1924-yil
2. Sergey Yesenin "Zamin darg'asi" 1925-yil
3. 8-sinf adabiyot darsligi Olimov S, Ahmedov S, Qo'chqorov R 2019
4. Sergey Yesenin lirikasi XX asr o'zbek she'riyati talqinida (Erkin Vohidov va Usmon Azim) Samarqand -2023
5. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
6. Aegey Aleksandrovich (1895-1925) yozgan asarlari